

סילבוס לקורס: מידות שהתורה נדרשת בהן, 86159.1.1

שם המרצה: בן לולו יוסף

סוג הקורס : שיעור

שנת הלימודים: תש"פ , הקורס נלמד בסמסטר א

מספר השעות ונקודות זכות: 1 ש"ש, 2 נ.ז.

שנת הלימוד בתכנית: א,ב,ג,ד

דרישות קדם: לא

מטרות / תוצרי למידה:

. . התלמיד יחשף לכללי י"ג מידות שהתורה נדרשת במישור ההלכתי (הלכה), ולכללי המדרש במישור האגדתי (הליכותי) 1 . התלמיד ילמד ויכיר את השתלשלות מידות ההלכה והאגדה, ואת אפשרויות הדרש באמצעותן מתוך ראייה היסטורית 2 בפרספקטיבת הזמן כדלהלן: א. החל ממועד מתן תורה באמצעות משה רבינו! ב. עבור לתקופת המשנה והתלמוד! ג. דרך תקופתינו - פוסט תלמוד והעת החדשה! ד. וסיים בסרגל הזמן לעתיד לבא - בעת אשר בו יבנה המקדש ותוקם הסנהדרין. . . התלמיד ילמד ויחשף ליישומים הלכתיים במידת קל וחומר מתוך ספרות ההלכה בת זמנינו בעת החדשה 3 . התלמיד יחשף למחקר פרשני הלכתי אקדמי האם מדרש ההלכה הוא יוצר או מדרש מקיים?! 4 סוגים שונים בעלי טווח חידוש משתנה, ודרכי פירא, ומתוך כך בשבתו על כס - . התלמיד יכיר וילמד במידת קל וחומר 5 ההוראה ידע להמחיש או הנחיל לתלמידיו, את הסוגים השונים הנ"ל! . התלמיד יבחן באמות מידה ישירות את המשא העצומה אודות תוקפו ומעמדו ההלכתי של דין או הלכה אשר נתחדשו 6 באמצעות מידות שהתורה נדרשת בהן. . התלמיד יחשף ויכיר וילמד תוך כדי הדגמה את ל"ב מידות האגדה בברייתא של רבי אליעזר בנו של ריה"ג. 7

תיאור הקורס:

הקורס נועד להעניק לסטודנט חשיפה מקסימלית ואיכותית אודות אבני היסוד של מערכות הדרש התלמודיות, אשר שמשו את חז"ל בבנין עולם הדרשה ההלכה והאגדה בקודקס הספרות היהודית התורנית. חשיפה זו - תוך מתן דגשים אודות יכולת הפעלת כלי המדרש לפי השיטות השונות - משתרעת על פני ההיסטוריה כולה, החל ממשה רבינו ועד לעת החדשה, ואף בראיית עתידית. ומגבלותיו. - קל וחומר - התלמיד ילמד את כללי המדרש תוך מתן דגש מיוחד על הכלל הנפוץ ביותר

התוכן הניתן מידי שבוע, מטלות וחומרי קריאה:

מס'	נושא, מטלות וחומר קריאה
1	. המשמעות הנצחית של ההסכמה של הקב"ה למעשיו של משה בשבירת הלוחות
2	כיצד יתכן לדרוש במידת ק"ו או היקש קודם שנתנה התורה ולפני שנכתבה!?
3	אימתי לימד משה רבינו את בני ישראל את י"ג מידות ומדוע בעת ההיא ?
4	היכולת לדרוש בתורה באמצעות י"ג מידות בפרספקטיבת הזמן המשולשת, בתקופת המשנה - א, ב, ג, ד; 4 . נספח מס' 4 והתלמוד; בתקופת 'פוסט תלמוד'; ובזה"ז עד העת החדשה, ולעתיד לבא;
5	. אין עונשין ואין מזהירין מן הדין - יישומים הלכתיים לפסיקה באמצעות ק"ו בעת החדשה
6	אין דורשין ק"ו מהלכה! - יישומים הלכתיים שאין לפסוק באמצעות ק"ו על בסיס תושבע"פ והללמ"ס
7	! מלמד שהראהו, ההלכה והתחדשותה, מדרש מקיים או יוצר
8	שלושה סוגי ק"ו בתושב"כ ובתושבע"פ, גבולות גזרה להפעלת הכלל "דיו" על ק"ו, ושלושה דרכי - 9, 10; . נספח מס' 8 פירכא נפוצים לקל וחומר!

9	תוקפו ומעמדו ההלכתי של דין הנלמד באמצעות י"ג מידות!
10	מבוא והקדמה, סקירה לימוד והדגמה! – ל"ב מדרשי האגדה – א, ב, ג, ד; 12. נספח

חובות הסטודנט בקורס: במהלך שנה"ל ולאורך כל משך הקורס נדרשת הסטודנט להיות נוכח בשיעורי הקורס ולקחת חלק פעיל □ במהלך ההרצאות, והדיונים הנושאים ובתכנים הנלמדים. כחזרה לשיעור. – לעיין וללמוד את נספח הסיכומים המועלה לאתר הקורס באמצעות מערכת המוודל □, להבחן בסוף הסמסטר (מועד א' או מועד ב') על פי לוח"ז הנקבע על ידי הנהלת מחלקת רמי"ם שעי" המכללה 55 □ על הסטודנט לעבור את הבחינה במינימום □ %.

אופן ההערכה - הרכב הציון

מרכיב	אחוז	ציון מינימלי למרכיב
מבחן	100%	56

רשימה ביבליוגרפית:

יחידה מספר . תלמוד בבלי מסכת שבת דף פ"ז עמוד א' ד"ה דתניא, שם תוספות מסכת שבת דף פ"ז עמוד א' ד"ה "ומה ישראל". 1 מאמרי חג השבועות. – ספר הישר לרבינו תם סימן רס"ח, ד"ה "רבי עקיבא":ספר 'בית מאיר' בהקדמה, פחד יצחק 2

2:יחידה מספר . רבינו בחיי בראשית פרק י"ח פסוק י"ט, מדרש שמות רבה פרשת שמות פרשה ב' אות ו'. 1 . משך חכמה שמות פרק ל"ב פסוק י"ט, רבינו עובדיה ספורנו - מתוך ההקדמה לפירושו על התורה 2 . . שמות פרק י"ט פסוק ט', במדבר פרק י"ב פסוק ח', דברים פרק ה' פסוק ד', ושם פרק ל"ד פסוק י' 3

3:יחידה מספר . חומש דברים פרק א' פסוק ג' עם פירוש העמק דבר לנצי"ב מוולוז'ין 1 : חלק א' 4 יחידה מספר . תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ל"א עמוד א', הליכות עולם 1 . תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מ"א, משנה למלך הלכות קרבן פסח פרק ב' הלכה י"ג: 2 . ב' – . הרב יהודה קופרמן צ"ל בהקדמת ספרו, פרקי מבוא פרק י"ד, הגרי"ז- שיר השירים פרק ח' פסוקים א' 3

' חלק ב' 4 יחידה מספר . בראשית פרק כ"ו פסוק ה', עם רש"י, ויקרא פרק י"ח פסוק ד' עם רש"י. 1 . י"ז – ו', שם פרק כ"ו פסוקים ט"ז – . העמק דבר בהקדמה, ובדברים פרק ד' פסוק א', פרק ד' פסוקים ה' 2 . . העמק דבר על ויקרא פרק י"ח פסוק ה', שם פרק כ"ה פסוק י"ח 3

: חלק א' 5 יחידה מספר . תורה תמימה, במדבר פרק ל"ה פסוק י"ח. 1 . תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ע"ו ע"ב מתניתין 'אלו הן הנהרגין' ובגמרא שם. 2

: חלק ב' 5 יחידה מספר . תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כ"ח עמוד א', 'מי שהיה ראשו ורובו בסוכה', עם רש"י שם. 1 . שו"ע חאו"ח הלכות סוכה סימן תר"מ סעיף א', ט"ז ס"ק א', ופמ"ג ס"ק א'. 2

6:יחידה מספר . תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י"ט עמוד ב', תוספות יו"ט בהקדמה לפירוש המשניות. 1 . . מדרש שיר השירים רבה פרשה ה' עם פירוש רבינו צדוק הכהן מלובלין 2

7:יחידה מספר . . רלב"ג בהקדמה לפירוש התורה, רבינו חסדאי קרשקש בהקדמת ספרו אור ה', כוזרי מאמר ג' אות ע"ג, אוה"ח, ויקרא י"ג ל"ז 1 . . מהר"ל מפראג גור אריה שמות פרק י"ט פסוק ט"ו, שו"ת הרדב"ז חלק ד' סימן רל"ב 2

8:יחידה מספר . השל"ה הקדוש שער תורה שעל פה. 1 . . הנצי"ב מוולוז'ין, בהקדמה לספרו מתוך המאמר "הרחב דבר", והעמק דבר' לנצי"ב, ויקרא פרק כ"ה פסוק י"ח 2

9:יחידה מספר . בראשית פרק א' פסוקים י"א - י"ב, עם פירוש רש"י, שם פרק ב' פסוק ה', עם פירוש רש"י, ומהר"ל. 1 . תלמוד בבלי מסכת חולין דף ס' ע"א, עם פירש"י שם. 2 . . שמות פרק כ"א פסוק ל"ג, עם תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ב' ע"א, ותוס' ד"ה 'ולא זה זה וזה' 3

4

10:יחידה מספר . . משך חכמה דברים פרק י"ז פסוק י"א 1 . מסכת ידיים פרק ג' משנה ב', עם פירוש הרא"ש, מסכת דרך ארץ רבה פרק א' הלכה ו'. 2

11:יחידה מספר . השורש הראשון והשני, ומצוות קל"ה, וקצ"ד, וקצ"ט, ושל"ו, והשגות הרמב"ן – . ספר המצוות לרמב"ם 1 . רמב"ם במורה נבוכים חלק ב' פרק ל"ט. 2 . ב, 'הלכות אישות פרק א' הלכה א' עם השגות הראב"ד – . הרמב"ם בהקדמה, שם הלכות ממרים פרק א', הלכות א' 3

: חלק א' 12 יחידה מספר . בראשית פרק ב' פסוק ח', וברש"י שם. 1 . שמות פרק י"ד פסוק כ"ד, וברש"י שם. 2 . . רשב"ם בראשית פרק ל"ז פסוק ב' 3 . מדרש שמות רבה פרשה מ"א אות ו' ובפירוש המהרז"ו. 4 . שו"ת רדב"ז חלק ד' סימן רל"ב 5 . . השל"ה הקדוש - כללי התלמוד כלל מידות 6 . . תלמוד בבלי מסכת חולין דף פ"ט עמוד א' 7

: חלק ב' - סקירה והדגמות בפסוקי המקרא (בתורה ובנביאים ובכתובים) לכל ל"ב כללי מדרש האגדה 12 יחידה מספר א. בריבוי; ב. במיעוט; ג. בריבוי אחר רבוי; ד. במיעוט אחר מיעוט; ה. בקל וחומר מפורש; ו. בקל וחומר סתום; ז. בגזרה שווה; ח. בבנין אב; ט. בדרך קצרה; י. בדבר שהוא שנוי; יא. מחבור שנחלק; יב. מדבר שבא ללמד ונמצא למד; יג. מדבר שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון; יד. מדבר גדול שנתלה בקטן הימנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת; טו. משני כתובים מכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם; טז. מדבר שהוא מיוחד

במקומו; יז. מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר; יח. מדבר שנאמר במקצת והוא נוהג בכל; יט. מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחברו; כ. מדבר שנאמר בזה ואינו עניין לו אבל הוא עניין לחבירו; כא. מדבר שהוקש לשתי מידות ואתה נותן לו כוח היפה שבינותיהם; כב. מדבר שחברו מוכיח עליו; כג. מדבר שהוא מוכיח על חברו; כד. מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו; כה. מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חברו; כו. ממשל; כז. מלשון נופל על לשון; כח. מנגד; כט. מלשון גמטריא; ל. מלשון נוטריקון; לא. מוקדם שהוא מאוחר בעניין; לב. מוקדם שהוא מאוחר בפרשיות.

טל: 02-6750911 📞 פקס: 02-6750917 📠 info@michlalah.edu ✉ www.michlalah.edu 🌐
ת.ד 16078 ירושלים, ישראל 9116002 | P.O.Box 16078 Jerusalem, Israel 9116002
